

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus
Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. II. Ratio fundamentalis exponitur,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

Ergo voluntas Dei imponit rebus necessitatem. A
 Cui respondet: Ad secundum dicendum, quod ex
 hoc ipso quod nihil voluntati divina resistit, sequitur
 quod non solum fiat ea que Deus vult fieri, sed quod
 fiat contingenter vel necessario, qua sic fieri vult.
 Quibus verbis duo etiam docet doctrinam Ad-
 versariorum directe opposita. In primis enim
 voluntati Dei efficaci non posse resisti,
 nec illam posse impediri & frustrari suo effectu.
 Secundo hanc, ut ita loquar, irresistibilitatem,
 non solum non obesse libertati creatæ, sed etiam
 illam firmare & statuere: si enim voluntati divi-
 nae non potest resisti, & illa velit ut liberè opere-
 retur, firmum & certum est quod liberè opera-
 bitur. Id ergo quod Adversarii putant maximè
 nocere libertati, juxta D. Thomam, est illud
 quod maximè eam firmat, fovet, & statuit; id
 est quod dicunt illius esse ruinam & perditio-
 nem, vel ut alii loquuntur, ejus ultimum vulnus, i-
 dem. Doctor asserit esse primam ejus originem
 & radicem. Quis ergo non videat, eos à doctri-
 na D. Thomæ peregrinari, & derelinquere fon-
 tem aquæ vivæ, ut fodiant sibi cisternas dissipa-
 tas, sicut dicitur Jeremiæ 2.

§. II.

Ratio fundamentalis exponitur.

Ratio fundamentalis exponitur. A
 Vis & efficacia præcipue rationis quâ
 ducuntur Thomistæ ad probandum dari
 aliquam suppositionem antecedentem quæ li-
 bertati non præjudicat, sed potius eam statuit &
 firmat, melius & facilius percipiatur: quæ ab
 Adversariis, cur impossibilitas vel necessitas or-
 tetur suppositione consequente, seu ex libera
 voluntatis determinatione descendente,
 libertatem ejus non tollat, aut lædat? Vel aliis
 terminis, cur id quod libertatem consequitur, &
 consequendo facit aliud extremum pro tunc
 impossibile, non præjudicet libertati? Respon-
 dentur sine dubio, quia eo ipso quod libertatè
 consequitur, est utiq; ipsius libertatis effectus, &
 a proinde potius signum libertatem ostendens,
 quam eam destruens. Hæc est profecto omnium
 concors & vera responsio, ex qua efficax argu-
 mentum desumo ad probandum omnem sup-
 positionem antecedentem, eam præcipue quam
 involvit divina prædefinitio, seu decretum præ-
 determinans, non præjudicare libertati. Si enim
 secundum responsum jam datam, & juxta ref-
 erentiam, suppositio consequens non tollit li-
 bertatem, quia est effectus illius; à fortiori sup-
 positio antecedens divinæ prædefinitio, seu
 decreti prædeterminantis, eam non destruet,
 quia ut docent Thomistæ, tale decretum oritur
 à prima radice & principio libertatis, infinità
 scilicet divinæ voluntatis efficaciâ, ipsamq; li-
 bertatem, per modum causæ seu principii actualis
 illius antecedit: implicat autem quod aliquid
 libertatem antecedat quæ causa libertatis, & quod
 libertatem destruat: nam causa effectum suum
 non destruit aut annihilat, sed potius illum pro-
 ducit, fovet, & conservat. Cum ergo Thomistæ
 doceant decretum prædeterminans, & physicam
 prædeterminationem ac gratiam efficacem, quæ
 ab illo fluunt & emanant, non aliter antecedere
 liberæ arbitrii consensum & determinationem,
 quam per modum causæ & principii actualis il-
 lius, & in tali decreto, seu prædeterminatione
 & gratia efficaci, solum præteritatem naturæ &
 causalitatis agnoscant, manifestum est, juxta
 illorum principia, suppositionem illius, quam
 Tom. II.

vis antecedentem, non destrueret, sed causare li-
 bertatem, & omnem necessitatem aut impossi-
 bilitatè ab ea inductam, non magis nocere liber-
 tati, quàm illam quæ ad suppositionem ipsius a-
 ctus liberi consequitur: sicut enim hæc supposi-
 tio est effectus aut signum libertatis, ita & alia
 est illius causa & origo; & sicut prima formaliter
 consequitur libertatem, ita & altera est eam
 consequens virtualiter, seu æquivalenter, quan-
 tum ad effectum conservandi libertatem, ut in
 solutione argumentorum fusiùs expendemus.

Verùm in hac responsione, quæ est veluti
 summa & medulla doctrinæ Molinistæ, multa
 improbanda & impugnanda occurrunt. In
 primis enim quod primò asseritur, talem vide-
 licet non posse esse decreti prædeterminantis &
 physicæ prædeterminationis naturam, ut liber-
 tatem antecedat, & nihilominus antecedendo
 causet, manifestè veritati repugnat: quia impli-
 cat dari vel concipi aliquam causam, quæ prioritate
 saltem causalitatis & naturæ suæ effectum
 non antecedat, quod lumine naturali notum
 est, & patet inductione in omnibus causis se-
 cundis: Sol enim naturâ præcedit radium, i-
 gnis calorem, & essentia proprietates quæ ab
 ipsa dimanant. Ergo tantum abest quod divi-
 num decretum, ejusque influxus & motio, non
 possint in nobis causare libertatem, si liberi ar-
 bitrii determinationem & consensum prioritate
 naturæ antecedant, quin potius oppositum,
 nec fieri nec concipi possit, & manifestam con-
 tradictionem involvat.

Aliud etiam quod in eadem responsione sub-
 jungitur, scilicet de ratione liberi agentis esse,
 ita se ad volendum & operandum determinare,
 ut à nulla superiori causa determinari possit, à
 veritate & sana doctrina non minus alienum est.
 Licet enim hoc cujuslibet causæ creatæ, etiam
 Angelicæ, potestatem excedat, quia ut rectè ait
 Doctor Subtilis supra relatus: *Contra naturam
 voluntatis est, determinari à causa inferiori, quia
 tunc ipsa non esset superior*: Non est tamen cur
 hujusmodi vim & potentiam supremæ & omni-
 potentissimæ causæ denegemus, ut ibidem do-
 cet idem Scotus, subdens: *Non est autem contra
 naturam voluntatis, determinari à causa superiori,*
 scilicet Deo. Cujus disparitatis duplex ratio, ea-
 que egregia, assignari potest. Prima est, quia cum
 Deus sit primum liberum, & tale per essentiam,
 omnem libertatem creatam & participatam,
 omnemque liberam nostræ voluntatis determi-
 nationem, eminentissimo & perfectissimo mo-
 do continet, *magis que habet*, ut inquit Augusti-
 nus, *in potestate voluntates hominum, quàm ipsi suas*.
 Si ergo creata voluntas se ipsam quasi suâ liber-
 tate præveniens, potest se in consensum liberum
 determinare, cur omnipotens eandem suâ effi-
 caciâ præveniens, idem præstare non poterit:

Verùm in hac responsione, quæ est veluti
 summa & medulla doctrinæ Molinistæ, multa
 improbanda & impugnanda occurrunt. In
 primis enim quod primò asseritur, talem vide-
 licet non posse esse decreti prædeterminantis &
 physicæ prædeterminationis naturam, ut liber-
 tatem antecedat, & nihilominus antecedendo
 causet, manifestè veritati repugnat: quia impli-
 cat dari vel concipi aliquam causam, quæ prioritate
 saltem causalitatis & naturæ suæ effectum
 non antecedat, quod lumine naturali notum
 est, & patet inductione in omnibus causis se-
 cundis: Sol enim naturâ præcedit radium, i-
 gnis calorem, & essentia proprietates quæ ab
 ipsa dimanant. Ergo tantum abest quod divi-
 num decretum, ejusque influxus & motio, non
 possint in nobis causare libertatem, si liberi ar-
 bitrii determinationem & consensum prioritate
 naturæ antecedant, quin potius oppositum,
 nec fieri nec concipi possit, & manifestam con-
 tradictionem involvat.

R Hanc

Hanc rationem tangit D. Thomas quæst. 22. de verit. art. 8 his verbis : *Sicut voluntas potest immutare actum suum , ita & multo amplius Deus.* Potestque confirmari & illustrari discursu quo utitur Innocentius Papa in Epistola ad Concilium Carthaginense, quæ inter Epistolas Augustini est 91. ubi sic ratiocinatur : *Ergo eris tibi in providendo præstantior , quam potest in te esse qui te ut es fecit ? Quem sapientissimum Pontificem imitati , similiter dicamus : Eris ne tibi ad tuos actus determinandos præstantior & potentior , quam potest in te esse qui te ut es fecit ?*

138 • Hanc rationem breviter ac dilucidè proponit Ildephonus Michaël, Zamorensis, tomo 1. in 1. p. quæst. 19 art. 8. cap. ultimo, ubi sic discurret : *Nunquam destruitur effectus per antecessorem suam causam , cum sit de essentia effectus subsequi ad causam , & sit de ratione causa antecedere prioritate aliqua effectum ; nam causa est , ut dicitur in 2. physicorum , ad quam sequitur effectus : libertatem autem causam secundam , nisi falli velimus , vel nisi superbiamus , non debemus apprehendere ut primam & independentem , sed ut participatam , posteriorem , dependentem , & subsequutam post primam causam , ejusque decretum & influxum.*

139 Secunda ratio sumitur etiam ex D. Thoma eadem quæst. 22. de verit. art. 9. ubi hæc scribit. *Ex parte voluntatis mutare actum voluntatis non potest , nisi quod operatur intra voluntatem , hoc est ipsa voluntas , & id quod est causa esse voluntatis , quod secundum fidem solus Deus est : unde solus Deus potest inclinationem voluntatis quam ei dedit transferre de uno in aliud secundum quod vult.* Quibus verbis hoc discrimen statuit inter Deum & agentia creata , quod nulla creatura , quantumvis perfecta , potest in mentem humanam illabi , & ut ita loquar intra voluntatis officinam intrare , nec consequenter ipsam immutare , & applicare ac determinare ad volendum , ex quo inferunt Theologi , quod ipsi etiam Angeli non possunt naturaliter cognoscere actus nostros liberos , nec penetrare cordis humani cogitationes ; quia illæ clauduntur intra serinium cordis nostri & peccatoris , in quod nulla creatura , etiam angelica , invitata voluntate potest intrare. Caterum Deus , cum sit auctor & principium ipsius voluntatis , & supremum habeat in illam dominium , potest in eam illabi , & in ejus sinum ingredi : juxta illud Ezechielis 44. *Porta hæc clausa erit : non aperietur , & vir non transibit per eam , quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam ; & consequenter solus Deus potest , illam voluntatis libertate , eam intrinsicè immutare , applicare , & determinare.*

140 Hanc doctrinam latius expendit 3. contra Gent. cap. 88. ubi sic discurret : *Oportet quod omnis motus voluntatis ab interiori procedat : nulla autem substantia creata conjungitur animæ intellectuali , quantum ad sua interiora , nisi solus Deus , qui solus est causa ipsius , & sustinens eam in esse : A solo igitur Deo potest motus voluntarius causari.* Et infra : *Illud solum agens potest causare motum voluntatis absque violentia , quod causat principium intrinsicè hujus motus , quod est potentia ipsa voluntatis : hoc autem est Deus qui animam solus creat.* Solus igitur Deus potest movere voluntatem per modum agentis absque violentia. Quibus verbis , hoc etiam inter Deum & creaturas agnoscit discrimen , quod agentia creata , cum sint omnino voluntati extrinseca , non possunt eam intrinsicè immutare & applicare , sed tantum

extrinsecè & objectivè movere & excitare : animæ & voluntatis , ac intimè illi conjunguntur , veluti anima ipsius animæ , & sicut principium in quo vivimus , movemur , & sumus , ut dicitur Actuum 17. non reputatur tanquam internas ipsius voluntatis , non formaliter ut anima , sed radicaliter & eminenter , sicut causa prima. Unde potest utroque modo movere voluntatem ; extrinsecè scilicet & objectivè , eam alliciendo & invitando ad sui amorem & profecutionem : quod præstat in ratione summi boni & ultimi finis , cujus motio est tantum moralis & metaphorica , ut docent Philosophi. Et etiam effectivè , eam interius inclinando , & applicando ad quodcumque voluerit , quod ei competit in ratione primæ causæ & primi principii , ut egregiè explicat idem S. Doctor p. quæst. 105. art. 4. ubi quærit : *Utrum Deus ipsam movere voluntatem creatam ?* Et in corpore articuli distinguit duplex genus motionis , quantum una se tenet tantum ex parte objecti , & altera ex parte potentia , & concludit , *Quod utroque modo proprium est Dei movere voluntatem (intellige efficaciter , ut ibidem explicat) Sed maxime secundo modo , INTERIUS EAM INCLINANDO.* Et articulo sequenti docet quod Deus in omnibus agentibus operatur tribus modis : scilicet finaliter , effectivè , & formaliter. Et in resp. ad 3. ait : *Deus non solum dat formas rebus , sed etiam conservat eas in esse , & applicat eas ad agendum , & est finis omnium actuum.* Denique art. 4. primo loco sibi object hoc argumentum quod nobis frequenter opponunt Adversarii. *Omne quod movetur ab extrinseco , cogitur : sed voluntas non potest cogi : Ergo non potest à Deo moveri.* Cui sic respondet : *Ad primum ergo dicendum , quod illud quod movetur ab alio , dicitur cogi , si moveatur contra inclinationem propriam : sed si moveatur ab alio quod sibi dat propriam inclinationem , non dicitur cogi.* Sicut ergo , cum movetur deorsum à generate , non cogitur. Sic igitur Deus movendo voluntatem , non cogit ipsam , quia dat ei propriam ejus inclinationem. Quibus verbis docet Deum movendo & determinando voluntatem hominis , eam non cogere vel necessitare ; quia cum sit ejus auctor , dans ei propriam inclinationem , non se habet ut agens extrinsecum respectu illius , sicut reliqua agentia creata , sed ei intimè unitur & conjungitur tanquam radix & principium ipsius libertatis. Unde si eum si substantia animæ haberet aliquem influxum prævium in voluntatem , eamque sub differentia objectiva iudicii ad volendum & operandum prædeterminaret , non destrueretur ejus libertatem , sed potius eam causaret , quia est radix talis potentia , & cum ea intimè conjungitur. Ita similiter , quia Deus est auctor & principium ipsius animæ & voluntatis , eiq. intimè unitur , ut primum liberum , & prima causa libertatis creatæ , quamvis ipsam ad volendum , & ad operandum applicet & prædeterminet , non tollit aut lædit ejus libertatem , quia ejus influxus est influxus radicis & principii ipsius libertatis , & habet pro effectu ipsam a eum liberum , etiam in quantum liberum , & substantiam ac modum libertatis in ejus operationibus simul attingit , eamque movet & applicat ad volendum , sub differentia objectiva iudicii , quæ , ut supra ostendimus , est proxima radix libertatis.

Potest

Potest hoc amplius declarari & illustrari alio exemplo aptissimo, quo utuntur Salmanticenses in Tractatu de voluntate Dei. Si in manibus hominis esset aliqua libertas intrinseca, distincta à libertate voluntatis, eique essentialiter subordinata, tunc ejus natura esset, quòd hoc quòd voluntas efficaciter veller aliquid fieri à manibus, illa etiam liberè & secundario veller, licet possent velle oppositum; nec in tali casu, imperium aut motio voluntatis applicans manum ad opus, ejus libertatem lapidearet, quia talis libertas esset solum secundaria, & essentialiter dependens à libertate voluntatis, tanquam primi liberi, primique determinantis & applicantis potentias & facultates animæ; & etiam quia voluntas illam determinans & applicans, non se haberet per modum principii pure extrinseci respectu illius, sed esset illi intimè conjuncta, & in eadem essentia animæ radicata. Ita similiter dicimus, quòd quia libertas voluntatis est tantum secundaria, à Deo tanquam primo libero, primoque determinanti essentialiter subordinata; & aliunde Deus non se habet ut agens pure extrinsecum respectu voluntatis, sed illi intimè conjungitur, tanquam radix & principium libertatis, illam consequenter non destruit, aut lædit, quamvis voluntatem prædeterminet, quia per hoc non impedit, sed tantum quòd voluntas in suo ordine, & ut secundum liberum & secundum determinans, seipsum moveat & determinet. In hoc enim nulla plane est repugnantia aut implicancia, ut saepe ostendimus, & docet D. Thomas ubi supra art. 1. ubi secundo loco sibi hoc argumentum proponit. Una operatio non potest esse simul à duobus operantibus, sicut nec unus numero motus potest esse motuum mobilium: si igitur operatio creaturae est à Deo in creatura operante, non potest esse simul à creatura, & ita nulla creatura aliquid operatur. Quod etiam argumentum quod nobis frequenter opponunt Adversarii: dicunt enim, quòd si voluntas moveretur, applicatur, & determinatur à Deo; se ipsam non movet, nec applicat, aut determinat; & sic tollitur ejus libertas, cum de ratione causæ liberæ sit se ipsam determinare & applicare. Cui sic respondet S. Doctor: Ad secundum dicendum quòd una actio non procedit à duobus agentibus unius ordinis: sed nihil prohibet quin una & eadem actio procedat à primo & secundo agente. Ita similiter nos dicimus, quòd libera determinatio voluntatis creatæ, non procedit à duobus agentibus ejusdem ordinis, sed nihil prohibet quin procedat à primo & à secundo agente, tanquam à duabus causis essentialiter subordinatis; à Deo scilicet, tanquam à primo libero, & primo movente, & applicante; & à voluntate humana, ut à secundo libero, & secundo movente & applicante: sicut nihil vetat, quin eadem planta generatio sit à Sole, ut à primo generante; & à terra, tanquam à generante secundo.

Unde ad locum Ecclesiastici supra adductum, quòd nobis saepe objiciunt Adversarii: respondet idem Doctor Angelicus 3. cont. Gent. cap. 90. quòd Hæc verba Ecclesiastici ad hoc solum inducantur, ut ostendimus esse liberi arbitrii ostendatur, non verò ut ostendat electiones à divina providentia subtrahantur. Quod tulus expendit in hac 1. parte quest. 22. art. 1. ad 4. his verbis: Ad quartum dicendum, quòd hoc quòd dicitur Deum hominem sibi reliquisse, non excluditur homo à divina providentia, sed ostenditur

A quod non præfigitur ei virtus operativa, determinata ad unum, sicut in rebus naturalibus quæ aguntur tantum, quasi ab altero directæ in finem, non autem seipsa agunt, quasi se dirigunt in finem, ut creatura rationales per liberum arbitrium quo consiliantur & eligunt, unde signanter dicit in manu consilii sui. Sed quia ipse actus liberi arbitrii reducitur in Deum sicut in causam, necesse est ut ea quæ ex libero arbitrio fiunt, divina providentia subdantur. Quibus verbis aperte declarat, hæc verba Ecclesiastici ad hoc solum induci, ut explicetur facultas quæ pollet homo ratione libertatis sibi inditæ, ut in suo ordine, & in ratione secundi liberi & determinantis, eligat & se determinet: per illa tamen non excludi subordinationem & dependentiam quam habet à Deo in primo libero & determinante, nec consequenter divinæ motionis & applicationis necessitatem. Sicut nec per hoc quòd ignis est calefacere, excluditur necessitas celestis motus: quo exemplo idem sanctus Doctor utitur quòd lib. 1. art. 7. ad 1. & in 2. sent. ad Anni. dist. 29. art. 4. ad 3. ubi ait, Potestas nostra nihil operari potest sine Deo qui operatur in omni natura & voluntate: unde cum dicimus aliquid esse in nobis, non excludimus Dei auxilium.

S. II.
Diluuntur argumenta P. Annati, & mens ac doctrina Anselmi, de duplici necessitate antecedente & consequente, explicatur.

PRÆcipua Adversariorum argumenta desumuntur ex autoritate & doctrina Anselmi libro 2. Cur Deus homo, cap. 18. ubi duplicem necessitatem distinguit: alteram antecedentem, quæ tollit libertatem; alteram consequentem, quæ libertati non nocet. Verba Anselmi sunt: Est namque necessitas præcedens, quæ causa est ut sit res, & est necessitas sequens, quam res facit. Præcedens & efficiens necessitas est, cum dicitur celum volvi, quia necesse est ut volvatur, sequens verò quæ nihil efficit, sed sic est cum dico te ex necessitate loqui, quia loqueris. Cum enim hoc dico, significo nihil facere posse, ut dum loqueris non loquaris: non quòd aliquid te cogat ad loquendum. Nam violentia naturalis conditionis cogit celum volvi, te verò nulla necessitas facit loqui. Idem docet in libro de concordia prædestinationis cum libero arbitrio, cap. 10. ubi ait: Pariter igitur quamvis necesse sit fieri quæ præsciuntur, & quæ prædestinantur, quædam tamen præscita & prædestinata non eveniunt eâ necessitate quæ præcedit rem, & facit, sed eâ quæ rem sequitur, sicut supra diximus. Nox enim quamvis prædestinat, facit, voluntatem cogendo, aut voluntati resistendo, sed in sua eam potestate dimittendo. Quamvis tamen sua voluntas utatur potestate, nihil tamen facit quòd Deus non faciat in bonis sua gratiâ, in malis non sua, sed ejusdem voluntatis culpa. Et cap. 3. de concordia præscientia & prædestinationis docet, necessitatem consequentem esse illam quæ descendit de libera voluntate.

Ex his Anselmi testimoniis, quædam deducit argumenta P. Annatus in libro quem pro defensione scientiæ mediæ edidit disp. 4. cap. 6 §. 4. ad probandum prædefinitiones absolutas & efficaces, à prævisione scientiæ mediæ independentes, quæ à Thomistis, decreta prædeterminantia, appellantur, destruere libertatem. Primo sic arguit num. 153. Necessitas quæ facit rem esse, & quæ causa est ut res sit, est necessitas præce-